

Aragó (RLiR xi, 29); plural *cremar fornigués* a Echo (Méndez Coarasa, ASNSL CLXVII, 245, v. 22). Per a Mallorca, Rokseth, *La Culture des Céréales à Majorque*, IEC 1923, 50. Hi ha una nota monogràfica ben útil sobre això de GColon (BSCC xxxii, 1956, 97-102); però, com vaig demostrar en el DCEC iv, 1024b, és errònia la seva idea que sigui un mot etimològicament diferent de *formiguer* 'gran niu de formigues' i derivat de FORNIX, -ICIS o FURNUS, que solament ajudà a la dissimilació i no explicaria la terminació en -ig. *Formiguera* 'boic' a la Selva (*CostManc.* i, 1330). *Formiguerar*. *Aformiguerar* 'femar i adobar (la terra) amb formiguers' Almatret (1935).

Formigol [C. Ros, *Dicc.*; *DAG.*]; val. 'pruija', 'pruija de menjar': «quan apenes ix el sol / en el carrer 15 me voràs; / però... m'entra el f. / en quan me pega en el nas, / l'oloreta del bunyol», poesia fallera (*Pensat i Fet* 1952, p. 23), acc. que fa sospitar que el mot resulti de *formigor* amb dissimilació de les r-r, i trasllat ulterior del sentit de 'pruija' al de 'formigueta quasi 20 invisible que causa la sensació de formigueig' (com sigui que el sufix diminutiu -ol rarament es troba aplicat a mots que no hagin tingut a davant -IUS o -EUS o elements consonàntics palatals del tipus *l* o *y*).

Formigó 'penelló als peus' [*DTo.* 1647], «pruhitja 25 com la que causa una formiga corrent per alguna part del cos» (Lacav.), «certa picor» («~, fornicació», Belv.): «puig se li ha adormit la cama / o té algun nervi agraviat; / passa un rato, y quan s'adona / que ja no té *formigó*, / s'aixeca ---», Pitarra (*L'Africana*, *Gatades* II, 155); «les comes em feien un *formigor* no gens satisfactori», carta familiar de PCoromines VIII-1934, atacat de flebitis; figuradament *formigor de poesia*, Apelles Mestres (*DAG.*). La formació sufixal s'explicaria millor si fos contracció de **formigaó* -ATIONE, 35 cosa que no obstantia al fet que secundàriament vagi ser pronunciat -or amb -r sensible (tal com en casos com *picor*, *coissor*, *regor*: -r ulteriorment dissimilable); el fet és, però, que també existeix una pronúncia *formigó* en valencià, si no m'erro (*AlcM*) i un sufix -ONE 40 amb aquest valor fóra ben desplaçat, encara més que -or, però és natural si ve de -ATIONE. *Formiguejar* [Vogel]; *formigueig* [Lab. 1888].

Arbre aformigat 'el corcat o querat per dins' («carossat», *CostManc.* i, 99).

Forma 'ou de formiga' cal sospitar malentès per part del qui donà a *AlcM* dada tan inversemblant. *Formic* (*DAG.*: StFeliu de Guixols): masculinització com en francès antic i mitjà i com en molts dialectes francesos, llemosins, llgd. i gc. (*FEW* III, 720a).

DERIVATS SAVIS: *Formicant*; *formicació*; *formicids*.

CPT.: *Formicivor*. *Fòrmic* 'àcid que es troba en la secreció de les formigues' [Fontserè, add. al *DOrt.*]; d'on *formiat* i el cpt. *formaldehyd*, del radical del qual s'extragué després *formol* [Fontserè id.], solució aquo- 35 sa del formaldehyd; Fontserè reclamava també +*formolar*, i +*formicul* (crec que per a un mal relacionat amb el vesper, i amb nom de formació paral·lela). *Formil*. *Formalina*; i cpts. en *form-* (*formamida*, etc.).

Formó, V. *forma* *Formol*, V. *formiga* *Formós*, *formosejar*, *formositat*, *formosor*, *formosura*, *formula*, *formulació*, *formular*, *formulari*, *formulisme*, *formulista*, V. *forma*

FORN, del ll. FURNUS id. □ 1.ª doc.: S. XIII, Llull, *VidesR*.

«--- ha aytan gran mèrit, o major, un hom pobre si dóna un diner, com un hom ric si dóna un morebatí --- Un *forner* fo, qui havia guasanyats dos pans al *for*: la un pa vené per ço que se-n dinàs --- lo pobre li venc denant, e demenà-li almoyna --- lo *forner* donà un diner, que havia aüt del pa, al pobre, e dinà-s sens que no bec vi --- Un ric burguès tenia en sa mà un morebatí, lo qual donà a un pobre --- se-n anà a son hostal e menjà pa e carn, e bec vi, segons que avia acustumat», Llull (*Merav.*, *NCl.* iv, 49,25); «En Julian, qui fé calfar un *for*, e fé gitar lajns Santa Crestina», *VidesR*, 143r2 (trad. *fornacem*); «qui ha son pa al *for*, no li pren son» compilació de proverbis aràbics c. al S. XIV, *DBal.*; «que negun fllaquer --- pus que lo pa sie exit del *for*; no-l gos jaquir en poder del *forner*, ne negun *forner* no-l gos emparar de negun flaquer», ban barceloní, en la sèrie dels anys 1372-8 (*Arx. Mun. Bna.*, f° 2v). «De continent ordenaren que li fossen tramesos quatre-cents pans calents, axí com exirien del *for*, vi e confits de mel e de sucre», JoMartorell (*Ag.* i, 320).

La forma viva avui és *fòrn* pertot, si bé en alguns parlars ross. i occid. extrems resta reduït a *fòr* per fonètica dialectal: un *fòr de kàls* a les Viles de Turbó (1965). L'alt-aragonès *fúrno* (Bielsa, 1965; Echo, 1966) obeeix també a la fonètica normal del dialecte.

Mot general en totes les èpoques de la llengua i comú a totes les llengües romàniques. Junt amb els derivats de *for* o del ll. FURNUS (A) poso els de FÖRNAX (B) i els de FÖRNIX (C), mots llatins probablement emparentats entre ells i provinents d'una mateixa arrel: ja en llatí hi hagué confusions entre els dos radicals, puix que una variant FURNAX apareix des del S. II d. C., i un FURNUS es troba en mss. clàssics, entre ells els de Varró, que escrivia dos-cents anys abans; i aquesta última forma va subsistir esporàdicament en romànic (campid. *forru*).

45 DERIV.: A) *Fornada* [1285]. «Esferehits reculen; mes, ohint ja a llur sobre / desbotar de l'Arcàngel lo tormentós alè, / capitombant rebaten-s'hi quan més ses barres obre / gojós l'abisme al veure's d'una *fornada* ple», *Atl.*, 246; «les amassadores havian deixat 50 pastada una *fornada* de pa», NOLLER (*Croquis al N.*, 124). *Fornall* [1851, Escrig: «o *fornalla*, entre fundidors de metalls: hornalla»]; *furnall* «nom que també es dóna a la rama de pi utilitzada per cremar», *Cost-Manc.* (i, 117, s. v. *cimall*). *Fornalutx*, probablement sense res de romànic (veg. el que hem dit sobre *Aumallutx*). *Fornaris* cogn. mall. i men. no és lícit confondre'l amb cap cognom italià: probablement està per un *Fornàritx* mossàrab. *Fornàs*, *fornassar*. *Fornatge*. *Fornejar* eiv. 'passar pel forn o coure-la-hi': a Eivissa 60 amaneixen així la garrofa: *g. fornetjada* per fer-la més